

POSTANOWIENIE

Dnia 18 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa S.S.

przeciwko "J." - Spółce Jawnej z siedzibą w J.

o należności z tytułu podróży służbowych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 sierpnia 2015 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Spółecznych w Zamościu

z dnia 27 marca 2015 r., sygn. akt IV Pa 56/14,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 marca 2015 r., IV Pa 56/14, Sąd Okręgowy- Sąd Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych w Zamościu odrzucił skargę kasacyjną powoda S.S. od prawomocnego wyroku tego Sądu z dnia 24 września 2014 r., którym oddalono apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego- Sądu Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych w Zamościu z dnia 9 czerwca 2014 r., IV P 331/12, w sprawie przeciwko „J.” Spółce Jawnej z siedzibą w J. o należności z tytułu podróży służbowych.

W uzasadnieniu postanowienia odrzucającego skargę kasacyjną Sąd Okręgowy wywiódł, że skarga powoda nie spełnia wymagań określonych w art.

398⁴ § 1 k.p.c. „w kontekście braku przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia oraz należytego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania”. Według Sądu drugiej instancji, przywołane elementy skargi kasacyjnej mają charakter obligatoryjny, stanowiąc element konstrukcyjny, odróżniający skargę od innych środków zaskarżenia. Brak tych elementów nie podlega usunięciu w trybie uzupełnienia braków formalnych pism procesowych, a to powoduje odrzucenie skargi kasacyjnej. Według Sądu Okręgowego, skarga kasacyjna powoda nie spełnia wymagań konstrukcyjnych, a jej treść „jest w istocie wiernym powtórzeniem apelacji z dnia 11 lipca 2014 r. (Y), którą rozpoznawał Sąd Okręgowy”. Podstawy skargi kasacyjnej są bowiem tożsame z zarzutami apelacji i „w gruncie rzeczy odnoszą się jedynie do odmiennej oceny stanu faktycznego sprawy i oceny przeprowadzonych dowodów”. Uzasadnienie podstaw skargi „jest wiernym odzwierciedleniem treści podanej jako uzasadnienie zarzutów w apelacji”. Sąd drugiej instancji wywiódł ponadto, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - chociaż wyodrębniony „w przedmiocie zagadnienia prawnego i oczywistości” - także nie zawiera uzasadnienia innego niż to, które przedstawiono w apelacji. Na podstawie analizy treści apelacji oraz skargi kasacyjnej można uznać, że skarga kasacyjna zmierza - w istocie - do ponownej weryfikacji i oceny materiału dowodowego w sprawie. To wszystko - w ocenie Sądu Okręgowego - świadczy zaś o tym, że skarga jest dotknięta brakami, przez co „nie spełnia ona wymogów formalnych i merytorycznych” a dostrzeżone przez Sąd odwoławczy braki skargi kasacyjnej (w tym nieusuwalne) stanowiły podstawę do jej odrzucenia w oparciu o art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Postanowienie Sądu Okręgowego powód zaskarżył zażaleniem do Sądu Najwyższego, zarzucając naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. polegające na błędnym uznaniu, że skarga kasacyjna nie spełnia wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. W uzasadnieniu zażalenia powód wywiódł, że zaskarżone postanowienie - w kontekście art. 398⁴ § 1 k.p.c. - jest „jurydycznie wadliwe”, skoro skarga zawiera wszystkie elementy wymagane tym przepisem. W szczególności powód oznaczył orzeczenie, od którego wniósł skargę, wskazał zakres zaskarżenia, przytoczył podstawy kasacyjne (wskazał konkretne przepisy prawa, które - jego zdaniem - zostały naruszone) i przedstawił ich uzasadnienie, a nadto sformułował wniosek o

przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem oraz wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji z oznaczeniem zakresu tego żądania. Żalący się podniósł, że wstępne badanie skargi kasacyjnej przez sąd drugiej instancji może być prowadzone tylko w zakresie oceny, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna, czy została wniesiona w terminie i czy nie zawiera braków formalnych podlegających usunięciu. Ocena, czy przedstawione w skardze okoliczności mające uzasadniać jej rozpoznanie rzeczywiście występują, należy wyłącznie do Sądu Najwyższego. Sąd drugiej instancji nie jest zatem uprawniony do badania ich zasadności ani do przeprowadzania oceny doniosłości zagadnień prawnych wskazanych przez skarżącego lub celności przedstawionej w skardze argumentacji. Tymczasem w rozpoznawanym przypadku Sąd Okręgowy - co w ogóle nie leżało w jego kompetencjach - dokonał merytorycznej oceny skargi wniesionej przez powoda i rozstrzygał o tym, czy przytoczone w skardze okoliczności uzasadniają przyjęcie jej do rozpoznania. Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego. Powyższe argumenty świadczą o tym, że kwestionowane niniejszym zażaleniem postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej jest wadliwe i powinno zostać uchylone.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Stosownie do art. 398⁴ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać: 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; 2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie oraz 3) wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żadanego uchylenia i zmiany. Nadto skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), jak również powinna odpowiadać wymaganiom przewidzianym dla każdego pisma procesowego, a w sprawach majątkowych powinna zawierać oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 3 k.p.c.). W myśl art. 398⁶ § 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 maja 2009 r. i ustalonym przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania

cywilnego; Dz.U. Nr 69, poz. 593), jeżeli skarga kasacyjna nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 lub 3 k.p.c., przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi.

Z powyższego wynika, że w aktualnym stanie prawnym przewodniczący w sądzie drugiej instancji ma obowiązek wezwać skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi kasacyjnej, jeśli się okaże, że w skardze nie sformułowano wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania (albo taki wniosek wprowadzie sporządzono, lecz go nie uzasadniono), gdy w skardze nie oznaczono wartości przedmiotu zaskarżenia (w sprawach majątkowych), jak również wtedy, gdy skarga nie odpowiada innym („zwykłym”) wymaganiom przewidzianym dla pism procesowych. Wezwanie do usunięcia powyższych braków jest konieczne, aby w ramach wstępnej kontroli skargi kasacyjnej sąd drugiej instancji mógł odrzucić skargę kasacyjną. Zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca bowiem na posiedzeniu niejawnym między innymi skargę kasacyjną, której braków nie usunięto w terminie. Rozwiązanie legislacyjne przyjęte w art. 398⁶ § 1 w związku z art. 398⁴ § 2 k.p.c. jest następstwem stwierdzenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 lipca 2008 r., SK 40/07, (Dz.U. Nr 120, poz. 779; OTK-A 2008 nr 6, poz. 101) niezgodności z Konstytucją RP art. 398⁶ § 2 i 3 w związku z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. w zakresie, w jakim (w poprzednim brzmieniu) przewidywał odrzucenie - bez wezwania do usunięcia braków - skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. (czyli - zgodnie z ówczesnym stanem prawnym - nie zawierała wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienia). Konsekwencją tego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego było nadanie przez ustawodawcę nowego brzmienia art. 398⁴ oraz art. 398⁶ § 1 k.p.c., zgodnie z którym rozróżnia się dwa rodzaje wymagań skargi kasacyjnej: 1) o charakterze konstrukcyjnym, które nie podlegają usunięciu (czego skutkiem jest odrzucenie skargi *a limine*) oraz 2) odpowiadające wymaganiom właściwym pismom procesowym, które podlegają naprawieniu, po uprzednim wezwaniu strony skarżącej przez przewodniczącego w sądzie drugiej instancji. Do tej drugiej grupy zalicza się w szczególności wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Tak więc w obowiązującym stanie prawnym sąd drugiej instancji nie

może *a limine* (bez uprzedniego wezwania do usunięcia braków formalnych) odrzucić skargi kasacyjnej z powołaniem się na brak wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania i/lub jego uzasadnienia.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że odrzucenie przez Sąd Okręgowy skargi kasacyjnej powoda z powołaniem się na brak uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, było oczywiście wadliwe. Jeżeli Sąd drugiej instancji doszedł do przekonania, że w skardze rzeczywiście nie przedstawiono uzasadnienia takiego wniosku, to - zgodnie z art. 398⁶ § 1 w związku z art. 398⁴ § 2 k.p.c. - należało wezwać powoda do usunięcia takiego braku i dopiero w razie jego nieusunięcia w określonym terminie możliwe było odrzucenie skargi. Sąd Najwyższy zauważa jednak, że w rozpoznawanym przypadku takie wezwanie nie było potrzebne, bowiem skarżący przedstawił wywód, mający w jego przekonaniu świadczyć o potrzebie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Formułując wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania („przyczyny, dla których skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania”) z powołaniem się na to, że „w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne” oraz „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona”, powód stwierdził, iż „rozwinięcie opisu okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej zostało zawarte w kolejnych punktach uzasadnienia”. W dalszej części skargi powód rzeczywiście przedstawił taki wywód (który według niego uzasadniał potrzebę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania). Tym samym skarga kasacyjna powoda spełniała wymagania przewidziane w art. 398⁴ § 2 k.p.c. a ocena, czy przedstawione argumenty rzeczywiście kwalifikują skargę do rozpoznania należy wyłącznie do Sądu Najwyższego, a nie do Sądu Okręgowego (co trafnie podniesiono w zażaleniu). Sąd drugiej instancji nie był tym samym uprawniony do wyrażenia oceny, że wniosek powoda o przyjęcie skargi do rozpoznania „nie zawiera uzasadnienia innego niż ponad te, które zawarto w apelacji”. W konsekwencji, postanowienie Sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi kasacyjnej powoda jest oczywiście wadliwe w zakresie kwestionującym brak uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Co się tyczy kolejnego braku skargi kasacyjnej, który w ocenie Sądu drugiej instancji stanowił podstawę odrzucenia skargi (nieprzytoczenie podstaw

kasacyjnych wraz z ich uzasadnieniem), to należy stwierdzić, że przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) jest elementem konstrukcyjnym skargi kasacyjnej, którego brak powoduje odrzucenie skargi, bez uprzedniego wzywania strony skarżącej do jego usunięcia. W orzecznictwie przyjmuje się, że spełnienie tego wymagania sprowadza się do: 1) wskazania, na jakiej podstawie kasacyjnej oparto skargę, 2) przytoczenia konkretnych, naruszonych przepisów prawa (przez ich oznaczenie numerem jednostki redakcyjnej aktu prawnego) oraz 3) wyjaśnienia, na czym to naruszenie polega; dodatkowo w razie sformułowania podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżący powinien wyjaśnić, jaki wpływ na wynik sprawy miało to uchybienie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2002 r., V CKN 1114/00, LEX nr 56055; z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 18/09, LEX nr 519335 i z dnia 15 kwietnia 2010 r., II UK 296/09, LEX nr 602706 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 13/97, OSNC 1997 nr 8, poz. 114; z dnia 7 kwietnia 1997 r., III CKN 29/97, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 96 i z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365).

Sąd Okręgowy uznał, że skarga kasacyjna powoda nie spełnia powyższego wymagania, bowiem „jej treść jest w istocie wiernym powtórzeniem apelacji”. Zdaniem Sądu Okręgowego, „podstawy skargi kasacyjnej są tożsame z zarzutami apelacji (...) i w istocie odnoszą się jedynie do odmiennej oceny stanu faktycznego sprawy i oceny przeprowadzonych dowodów”, w związku z czym skarga nie zawiera wskazania podstaw kasacyjnych (ani ich uzasadnienia). Pogląd ten jest błędny. Nie ulega bowiem wątpliwości, że powód jako podstawę „kasacji” wskazał naruszenie konkretnych przepisów prawa materialnego (art. 6 k.c. oraz art. 77⁵ § 3 k.p. w związku z § 18 regulaminu wynagradzania) oraz prawa procesowego (art. 233 w związku z art. 328 § 2 k.p.c.), a w dalszej części skargi zatytułowanej „Uzasadnienie zarzutów” przedstawił wyjaśnienia, na czym - w jego ocenie - polegało naruszenie przez Sąd Okręgowy tych przepisów. Z formalnego punktu widzenia skarżący spełnił więc wymaganie, jakie nakładał na niego art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., a to oznacza, że skarga kasacyjna powoda zasadniczo nie powinna być odrzucona z powołaniem się na brak konstrukcyjny polegający na niepowołaniu podstaw kasacyjnych oraz braku ich uzasadnienia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalona jest wykładnia, że sąd drugiej instancji - w ramach sprawowanej przez siebie wstępnej kontroli skargi kasacyjnej - nie jest uprawniony do merytorycznej oceny zasadności zarzutów kasacyjnych (por. postanowienia z dnia 13 lutego 1998 r., III CZ 16/98, OSNC 1998 nr 9, poz. 150; z dnia 8 lutego 2001 r., II UZ 7/01, OSNAPiUS 2002 nr 21, poz. 534 i z dnia 19 marca 2002 r., II CZ 164/01, LEX nr 54379). Wobec tego - co do zasady - sąd drugiej instancji nie może odrzucić skargi kasacyjnej z powołaniem się na to, że zarzuty przytoczone w skardze są pozorne (fasadowe). Odrzucenie skargi kasacyjnej z uzasadnieniem, że jej zarzuty zostały skonstruowane wadliwie, gdyż powołanie się na obrazę przepisu prawa materialnego miało charakter czysto fasadowy i tylko pozornie spełniało wymaganie, o którym mowa w art. 398³ § 1 k.p.c., jest możliwe tylko w sytuacjach, gdy okaże się, że skarga została w istocie oparta wyłącznie na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, co czyni ją niedopuszczalną (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 30 maja 2006 r., I PK 300/05, LEX nr 1614933; z dnia 24 kwietnia 2008 r., II UK 384/07, LEX nr 829138 i z dnia 18 lutego 2014 r., I CSK 368/13, LEX nr 1522069). Dokonanie takiej oceny należy do Sądu Najwyższego a sąd drugiej instancji mógłby ją podjąć wyłącznie w przypadkach wyjątkowych i całkowicie oczywistych (jednoznacznych). Nadto trzeba pamiętać, że jeśli skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na inną podstawę kasacyjną lub inne zarzuty zgłoszone w ramach tej samej podstawy, to nie jest możliwe częściowe odrzucenie skargi z powołaniem się na to, że została oparta na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 września 1997 r., III CKN 174/97, OSP 1998 nr 6, poz. 110, z glosą K. Korzana; z dnia 7 maja 1998 r., III CZ 60/98, OSNC 1998 nr 11, poz. 190 i z dnia 22 sierpnia 2000 r., IV CKN 1188/00, OSNC 2001 nr 1, poz. 20).

W rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji odrzucił skargę kasacyjną powoda, gdyż uznał, że podstawy kasacyjne sprowadzają się do „odmiennej oceny stanu faktycznego sprawy i oceny przeprowadzonych dowodów”. Argument ten mógłby zostać uznany za słuszny w odniesieniu do zarzutu naruszenia prawa procesowego (art. 233 w związku z art. 328 § 2 k.p.c.). Jednakże nie jest on

zasadny, gdy weźmie się pod uwagę przedstawienie w skardze również zarzutów naruszenia prawa materialnego (art. 6 k.c. oraz art. 77⁵ § 3 k.p. w związku z § 18 regulaminu wynagradzania). Ocena, czy kwoty wypłacone pracownikowi (powodowi) przez stronę pozwaną jako „wynagrodzenie” obejmowały również diety i ryczałty (a właśnie ta kwestia stanowiła podłoże sporu między stronami), nie zależy bowiem wyłącznie od ustaleń faktycznych, lecz wiąże się również (przykładowo w kontekście rozkładu ciężaru dowodzenia z art. 6 k.c.) z wykładnią przepisów prawa materialnego (art. 77⁵ § 3 k.p. w związku z § 18 regulaminu wynagradzania regulujących przyznawanie pracownikom należności ze stosunku pracy) i ich zastosowaniem w ustalonych okolicznościach faktycznych. W rozpoznawanym przypadku nie można wobec tego uznać, aby powołanie się powoda w podstawach skargi na obrazę prawa materialnego miało charakter „pozorny, czysto fasadowy”, polegający w istocie na kwestionowaniu ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji.

Nietrafny jest pogląd Sądu drugiej instancji, że w skardze powoda nie wskazano podstaw kasacyjnych, gdyż „skarga jest w istocie wiernym powtórzeniem apelacji”. W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że powtórzenie zarzutów apelacji w skardze kasacyjnej nie może prowadzić do odrzucenia skargi. Jest tak choćby dlatego, że zarzuty procesowe zgłoszone w skardze kasacyjnej - ze swej natury - mogą dotyczyć wyłącznie uchybień, do których doszło na etapie postępowania apelacyjnego (art. 398³ § 1 pkt 2 w związku z art. 398¹ § 1 *in principio* k.p.c.). Ewentualne podniesienie w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia prawa procesowego przez sąd pierwszej instancji (który skarżący wytknął już w apelacji), może być przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy tylko pośrednio, to jest wówczas, gdy sąd drugiej instancji nie odniósł się do wskazanych wadliwości albo błędnie rozstrzygnął o ich bezzasadności (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1998 r., II UKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 17, poz. 560 i z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 267/01, LEX nr 53296). W takim przypadku - obok wymienienia przepisów naruszonych przez sąd pierwszej instancji - muszą być w ramach podstawy kasacyjnej wymienione także przepisy procesowe naruszone przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CKN 584/99, LEX nr 57228) oraz

musi zostać wykazany istotny wpływ tych naruszeń na wynik sprawy, czyli na treść rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2001 r., II UKN 213/00, LEX nr 551044). Nie ma natomiast żadnych przeszkód, aby ponowić w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego podniesione w postępowaniu apelacyjnym, jeżeli skarżący uważa, że sąd drugiej instancji w ogóle się do nich nie odniósł lub błędnie uznał je za niezasadne. Wobec tego „wierne powtórzenie apelacji” w podstawach skargi kasacyjnej powoda (powołanie się na obrazę tych samych przepisów prawa, które były przedmiotem apelacji) nie może być kwalifikowane jako nieprzytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skoro skarga kasacyjna powoda spełniała wymagania określone w art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., to odrzucenie jej przez Sąd Okręgowy naruszało art. 398⁶ § 2 k.p.c. Zażalenie powoda na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną miało uzasadnione podstawy i dlatego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego Sąd Najwyższy nie orzekał, gdyż rozstrzygnięcie w tym przedmiocie nastąpi w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.).